

Upphandlingsbolagets arbete med utfasning av produkter med tillsatser av mikroplaster

Bakgrund

Upphandlingsbolaget har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att i samarbete med miljö- och klimatnämnden säkerställa att stadens verksamheter snarast upphör med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatta mikroplaster. Den del av uppdraget som berör Upphandlingsbolaget gäller främst aktiviteten inköp och de ramavtal från vilka Stadens verksamheter gör sina inköp.

Beslutet gällande mikroplaster berör alla ramavtalsområden, men eftersom det är när mikroplaster kommer ut i hav och vatten som de har stor negativ miljöpåverkan så har Upphandlingsbolaget valt att fokusera på de ramavtalsområden som innehåller produkter som riskerar att sköljas ut i dessa.

Upphandlingsbolagets arbete

Under första kvartalet 2016 har Upphandlingsbolaget i samarbete med miljöförvaltningen gått igenom och valt ut de ramavtalsområden som med störst sannolikhet skulle kunna innehålla produkter med mikroplaster. De identifierade områdena är; Färger, lack och lim; Järnhandelsvaror; Kemtekniska produkter; Sjukvårdsmateriel; Skolmateriel och Trä- och metallslöjdsmateriel.

Nio ramavtalsleverantörer kontaktades och tillfrågades vilka av deras produkter som kunde tänkas innehålla mikroplaster. Frågan är väldigt ny, exempelvis visste ingen av leverantörerna vad en mikroplast var, och leverantörerna fick därför tid på sig att gå igenom sitt sortiment och återkoppla.

En produkt som ansågs relevant, en skrubbtvål, identifierades hos två leverantörer och den produkten togs bort från sortimentet i Winst. Inom området sjukvårdsmateriel framkom det att det fanns produkter med mikroplaster, så som blöjor och sårförband, men eftersom de är så viktiga för Stadens verksamheter och risken är så liten för att de sprids till hav och vatten har de inte tagits bort från sortimentet.

Flertalet produkter på hobbyavtalet, exempelvis glitter och glitterprodukter, innehåller mikroplaster. Det är oklart vilken egentlig miljöeffekt som nås genom att dessa produkter tas bort från avtalen men när de tas de bort så försvinner flera mycket efterfrågade och använda produkter från skolornas och förskolornas verksamheter. Stadens verksamheter köper ungefär 50 600 förpackningar glitter och 18 500 tubpennor med glitter varje år. I skrivande stund, under hösten 2016, pågår upphandlingen av hobbymateriel och där har inte efterfrågats glitter eller glitterprodukter.

Frågan vad som egentligen ska klassas som mikroplaster är svår att svara på, men är högst relevant. Upphandlingsbolaget har använt sig av definitionen i IVL Svenska Miljöinstitutets senaste rapport om mikroplaster där definitionen lyder:

"Plastic is in this report given a broad definition that follows the same practice as in Sundt et al. (2014). It includes man-made polymers, deriving from petroleum or petroleum by-products, but also non-synthetic polymers like natural rubber and polymer modified bitumen. The term "particles" will be used in the report for all solid

Handläggare, tel.nr
Samuel Sandholm, 031-334 37 07

Datum
2016-11-30

Referens
455/16

particulates independent of shape, including e.g. flakes and fibers of plastics. The size range is set to particles between 1 µm and 5 mm." (Swedish sources and pathways for microplastics to the marine environment s.12, IVL Svenska Miljöinstitutet 2016)

Trots detta är bedömningen svår att göra i enskilda fall. En av de tillfrågade leverantörerna undrade om syntetiska resiner (konstgjorda hartser) som exempelvis kan finnas i färg bedöms som mikroplaster, vilket är svårt att avgöra. Frågan angående hur tensider i bland annat rengöringsmedel ska bedömas har också lyfts. Tensider är något som finns i näst intill alla rengöringsprodukter och konsekvensen av att klassa tensider som mikroplaster skulle leda till att få rengöringsprodukter lever upp till Göteborgs Stads krav och att det skulle vara svårt att få in funktionella produkter på avtalen. En liknande problematik skulle kunna gälla syntetiska resiner.

Diskussion, slutsatser och frågor att arbeta vidare med

Att förbjuda alla typer av produkter med tillsatser av mikroplaster utan hänsyn till användningsområde och miljöpåverkan, innebär att användbara produkter försvinner från Stadens ramavtal eller eventuellt köps utanför ramavtal utan att någon egentlig positiv miljöeffekt uppnås. Osäkerheten kring vad som ska räknas som en mikroplast behöver också tydliggöras.

Det har även visat sig under arbetets gång att det är svårt för leverantörerna att ta reda på vilka produkter inom sina sortiment som innehåller tillsatser av mikroplaster. Mikroplaster är ett nytt område inom många branscher vilket gör att informationen som nu efterfrågas inte finns tillgänglig sedan tidigare. En av de tillfrågade leverantörerna har över en miljon produkter i sin databas och för att ta fram informationen om det är några och i så fall vilka produkter som innehåller tillsatser av mikroplaster kräver mycket tid och arbete från leverantörens sida.

För att uppnå resultatet och att upphöra med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatser av mikroplaster behövs även bredare insatser. Upphandlingsbolagets avtal står för ungefär en fjärdedel av inköpen i Göteborg Stad. Att nå och föra ut beslutet till andra upphandlande enheter innebär ett större uppdrag.

En slutsats av det hittills genomförda arbetet med uppdraget att fasa ut produkter med tillsatser av mikroplaster från stadens verksamheter är att det är mycket som återstår innan det kan garanteras att alla produkter och tjänster på stadens ramavtal är fria från mikroplaster. Det är många svåra bedömningar som måste göras där produkternas eller tjänsternas funktionalitet vägs mot den egentliga positiva miljöeffekten av att vidta åtgärder. Mycket arbete kommer också att krävas framöver för att ta fram den information som behövs, både för att granska de produkter som finns på stadens ramavtal och för att kunna göra de bedömningar som behövs för att kunna genomföra uppdraget med så effektivt resultat som möjligt.

För att ta frågan vidare föreslår vi att kommunfullmäktige ger i uppdrag åt miljöförvaltningen att utreda frågan ur ett bredare perspektiv, där staden inte bara ska fasa ut produkter med tillsatta mikroplaster, utan se på åtgärder för att stoppa spridningen av mikroplaster. I ett sådant helhetsgrepp ingår slitage av däck, spridning från lekytor och konstgräsplaner, användning av textilier i syntetmaterial, samt användning av olika produkter med tillsatta mikroplaster eller polymerer som riskerar att släppas ut i hav och vatten. Förhoppningsvis leder det till att de mest effektiva åtgärderna, som ger mest miljönytta, vidtas.

Handläggare, tel.nr
Samuel Sandholm, 031-334 37 07

Datum
2016-11-30

Referens
455/16

Vi ser också ett ökat behov av kommunikation mellan beslutsfattare, utredare och de verksamheter som ska förändra sitt inköpsbeteende och därigenom sitt arbetssätt. Om produkter tas bort från avtal utan att ersättningsprodukter finns tillgängliga bör verksamheterna förberedas i god tid. Med ett helhetsgrepp om frågorna där åtgärder prioriteras efter vilken miljönytta de gör tror vi att en ökad kommunikation i ett tidigt skede lättare kan bli av.

